

A feladatok elvégzésének határideje: 2021.03.31 12:00, a határidőt legyetek kedvesek betartani! Pótlásra lehetőség nincs! Az elmaradt feladatok következménye, kivétel nélkül az elégtelen érdemjegy.

- 1. Miért nem sikerült egységesen fellépni a török ellen?**
- 2. Hogyan viszonyult Fráter György Ferdinándhoz? (1. forrás)**
- 3. Mit szeretett volna kérni az uralkodótól? (1. forrás)**
- 4. Hogyan tekintett a törökre? (1. forrás)**
- 5. Hogyan rendelkezett a szultán a birtokviszonyokat illetően? (2. forrás)**
- 6. Milyen események történtek 1552-ben?**
- 7. Mi történt Szigetvárnál?**
- 8. Hogyan viszonyultak a törökök, a meghódított területekkel kapcsolatban?**
- 9. Kik azok a kádik?**
- 10. Milyen kötelezettségeket vártak el a hódoltság területén, a jobbágyoktól?**
- 11. Az ország mely területét hódította meg a török?**
- 12. Ki volt Eger hős várkapitánya?**
- 13. Kik voltak a defterdárok? Mi volt a feladatuk a hódoltság területén?**

17-18. Hét- II. MAGYARORSZÁG A KORA ÚJKORBAN - Török terjeszkedés Magyarországon

Fráter György hintapolitikája

Buda elvesztése és a Hódoltság kialakulása után Fráter György a keleti Magyar Királyság kormányzójaként a keresztény országrészek egyesítésére törekedett. Mivel ismerte az oszmánok erejét, elfogadta a török vazallusságot, ezért nyíltan nem cselekedhetett, hiszen óvatlan lépése kiprovokálhatta volna a szultán támadását. Mindemellett tudta, hogy a Habsburgok nem rendelkeznek akkora erővel, amellyel a keleti országrészt megvédhetnék. Ferdinánd bátyja, V. Károly a német vallásháborúban harcolt, öccsének csak a nyugati területek megvédésére volt elegendő pénze. (1542-ben a Buda visszaszerzésére indított hadjárata kudarcot vallott.) Fráter György hintapolitikát folytatott: miközben Béccsel levelezett, az éves adókat elküldte Konstantinápolyba. Lépéseit igazolva látta akkor, amikor az oszmánok megkezdték a Hódoltság kiszélesítését és egy Buda környéki védvonalrendszer kialakítását (például Székesfehérvár, Pécs, Esztergom, Visegrád elfoglalása 1543–44 során). Fráter György végül döntött: behívta Ferdinánd csapatait, miközben lemondatta János Zsigmondot és édesanyját. A beérkező Habsburg-csapatok csekély létszáma láttán a barát megijedt, és folytatta a hintapolitikáját. Tetteivel újra törökhűséget színlelt: elküldte az adót a szultánnak, és szabad elvonulást ígért egy visszafoglalt vár török védőinek. A német és spanyol zsoldosokat irányító generális gyanakvással

figyelte Fráter György tevékenységét, majd amikor úgy érezte, hogy kelepccébe csalták, meggyilkoltatta a szerzetest (1551). A keleti országrész így átmenetileg Ferdinánd jogára alá kerül.

Forrás: (Fráter György levele Ferdinándhoz; 1543)

[...] ahogyan csaknem minden eddigi levelemben könyörögtem felségednek, hogy tisztelességgel rendezze a királyné őfelségével [Izabellával] és fenséges fiával [János Zsigmonddal] való kapcsolatát, éppúgy – ha lehet, még alázatosabban – most is azért esedezem, hogy legyen felségednek különös gondja őfelségeikről, hogy én is szabadabban szolgálhassak felségednek. A török ugyan szép szavakat mond, de nem szabad megbízni benne, hiszen e tetszetős szavak nyomán már sok országot végromlásba döntött. A királyné őfelségét tehát nem hagyhatom itt a

nyilvánvaló veszedelemben, hanem valamely biztos helyre kell vinnem. Ha viszont a királyné őfelsége úgy távozik el az országból, hogy felségeddel még nem rendezte el jól ügyét, akkor nagyon félek attól, hogy az egész ország átpártol a törökhöz [...] A törökhöz nem fűz és nem is fog fűzni semmiféle szál; csak tettetett barátsággal tárgyalok vele, hogy ezt az ellenséggel körülvett országot minden módon sértetlenül megőrizhessem, amíg felséged fegyverei, Isten segítségével, ki nem ragadnak bennünket a szolgaságból.

A várháborúk kora

Az oszmán Birodalom válasza nem késett. 1552-ben egy nagyobb haderő indult a Temesköz és a Tiszántúl meghódítására, míg a budai pasa a nógrádi várakat támadta. A várak ostroma sikerrel járt, fontos erődítmények kerültek török kézre (például Temesvár, Szolnok, Drégely), és az egyesült seregek az ősz elején már a „Felső-Magyarország kapujához”, Eger alá érkeztek. Az egri vár védői Dobó István vezetésével azonban ellenálltak, és a több mint egy hónapos ostrom a törökök elvonulásával ért véget. Az „egri csillagok” önfeláldozó hőstette nemzedékeken át adott lelkiert a magyarságnak. A

Hódoltság viszont kiszélesedett, és a következő években a törökök végleg stabilizálták a területet. A sokáig keleten harcoló Szulejmán szultán 1566-ban vezette utolsó hadjáratát Magyarországra. A szultáni sereg a horvát bán, Zrínyi Miklós által védett Szigetvár ellen támadt, egy kisebb sereg gyula felé fordult. Szigetvár az utolsó emberig védekezett. A lőszerből kifogyó védők egy merész kitöréssel áldozták fel önmagukat, és az ostrom alatt Szulejmán is elhunyt természetes halállal. (Halálát napokig titkolták a török sereg előtt.) Utóda rövidesen a fennálló határok elfogadásával (status quo) békét kötött Béccsel (drinápolyi béke, 1568). Néhány év alatt az ország belseje háborús övezetté vált, mindkét fél megkezdte egy erős védelmi zóna kialakítását a várak és erődítmények átépítésével. A mintegy 25 ezer főből álló török védősereg egy körülbelül tizenötezeres létszámú keresztény erővel nézett farkasszemet. A várak helyőrségét a német zsoldosok mellett a magyar végvári vitézek adták, akiknek társadalmi háttere sokrétű volt a háborús évek alatt a szökött jobbágyokból, földjét veszített kisnemesekből létrejövő vitézlő rend (vitézlő nép) a harcokban jelentős katonai tapasztalatra tett szert. A zsoldjukról és az ellátásukról a bécsi kormányzat gondoskodott, bár gyakran több hónapos késéssel („se pénz, se

posztó”). A határvonal mentén a végvári vitézek és a török csapatok összecsapásai mindennapossá váltak, amelyek célja a zsákmány- és fogolyszerzés volt. A lesvetések, portyázások, bajnívások hőseit a kor vándordalnokai (például Tinódi Sebestyén) énekeikben legendás személyekké formálták. A várak helyőrségeit a nagybirtokosok magánhadai is kiegészítették, ezen alakulatokat egy-egy nagyobb főúr (például Batthyány, Nádasdy, Pálffy) gyorsan tudta mozgósítani.

(Egykorú török forrás)

Amikor a felséges Padisah Allah segítségével a budai vilajetet kegyeskedett meghódítani, tervbe vette, hogy az összes ráján [a nem muzulmán alávetettek neve] igazságos ítéletet hajtsanak végre. A felséges rendelet és felséges parancs ekképpen jelent meg: a fent említett vilajetben mindenki maradjon a helyén. A birtokukban levő ingóságuk, a városokban és falvakban levő házaik, szőlőjük és kertjük készségei a saját tulajdonuk, és birtokolják úgy, ahogy akarják. Jogukban áll azokat eladni, elajándékozni vagy bármiképpen tulajdonba adni, vagyis fizessék meg a szőlőjük (és egyébük) után járó szolgálmányukat, és birtokolják azokat halálukig úgy, ahogy akarják. Amikor meghaltak, szálljanak azok örököseikre a tulajdonjog szerint. Őket soha senki ne zaklassa és ne háborgassa. Az általuk művelt földek is maradjanak birtokukban, de földjeik nem az említett osztályozás szerinti (mint a ház, kert, szőlő) tulajdonbirtokuk, hanem ezek mint a többi jól védett tartományban „kincstári föld” néven ismert „az ország földje” a mohamedán kincstár földtulajdonaként, kölcsönadás útján vannak a rája birtokában. Gabonaneműből és egyéb terményből vessék és arassák azt, amit akarnak. Fizessék meg tized címen a harádzs részt és a többi járandóságot, és birtokoljanak úgy, ahogy akarnak.

A hódoltság

Az ország középső részét megszerző oszmán Birodalom addigi hódításainak megfelelően építette ki közigazgatási rendszerét. A területet vilajetekre (Buda, Temesvár) osztották (élükön a beglerbég, a pasa állt), amelyeken belül kialakították a szandzsákok hálózatát (vezetőjük a bég volt). A birtokokat két nagyobb részre különítették el: a szultáni birtok (hász) a védettebb Duna–Tisza közére került, míg a fennmaradó részeket a szpáhi birtokosok között osztották szét. a hadköteles szpáhik lovas alakulatai a török véderőt egészítették ki. a szpáhi birtokosok földesúrként hasonló szolgáltatást (adó, ajándék, robot) vártak el a magyar jobbágycsaládoktól, mint az egykori magyar földesurak. A hódítás után török adószedők (defterdárok) járták a falvakat, összeírták az adózó népességet, és felügyelték a befolyó jövedelmek összegyűjtését. a keresztény családfőknek még a nem muszlim népességre kivetett fejadót is be kellett fizetniük. Külön gondot okozott a töröknek az, hogy az egykori magyar földesurak nem mondtak le jobbágaikról, sőt a végvári katonák segítségével gyakran még a korábbi adó felét is behajtották (kettős adóztatás). Mindemelllett a szpáhik alkalomadtán a Habsburg-fennhatóság alá tartozó falvakat adóztatták meg, megkeserítve a határ menti települések lakóinak életét. Mivel a Hódoltság az oszmán Birodalom északi védőbástyája és állandó háborús övezete volt, így kezdetben ráfizetésesnek bizonyult a megszerzett terület megtartása. Az első években a katonai költségek 60-70%-át Isztambulból irányították át ide, de az 1570-es évekre az említett intézkedéseknek köszönhetően a helyi bevételek átmenetileg fedezték a kiadásokat. Néhány évtizedig az oszmánok az iszlám berendezkedést is megpróbálták részben átültetni Magyarországra. a falvakba bírót (kádik) küldtek, ám a falusi lakosság nem vett róluk tudomást, sőt a kádik kiszemelt célpontjai lettek a portyázó végváriaknak. A török kormányzat végül visszavonta a bírót a városokba, és felhagyott a magyar terület iszlamizálásának kísérletével.

